

GEBED VÓÓR DEN MAALTIJD

Naar een schilderij van C. P. Bega (1663)

EEN ERFOPVOLGING

HET ZAL NIET IEDER BEKEND ZIJN, DAT de ellende, uit de vereeniging der Nederlanden met Spanje ontstaan, welke tot onzen opstand leidde, haar oorzaak vond in den dood van een tweejarig jongetje.

Dat was de kleine don Miguel, zoon van Emanuël van Portugal, die met de oudste dochter van Ferdinand van Arragon en Isabella van Castilië gehuwd was geweest. Had het kind geleefd, dan zou hij de Spaansche erfenis aan Portugal gebracht hebben, een natuurlijke verbinding van twee staten, die veel met elkander gemeen hebben. Doch thans gingen de erfrechten van den infant over op zijn tante, de jongere zuster zijner moeder, Johanna de Krankzinnige. En door haar op zijn neefje, haar zoontje, den lateren Karel V. Don Miguel stierf den 20sten Juli 1500.

Het was volstrekt niet te voorzien geweest, dat *Jeanne la Folle*, Johanna de Krankzinnige, tenslotte nog de erfdochter van Spanje zou worden. Zij was het derde kind van Ferdinand en Isabella; behalve bovengenoemde zuster, had zij ook een broeder gehad, Philips, die met Margaretha van Oostenrijk was gehuwd. Maar de eene zoowel als de andere stierf in den bloei der jeugd, zonder nakomelingschap. En Johanna, toen nog niet tot geestesverbijstering ver-

vallen, werd uitgehuwelijkt aan een prins uit 't Huis dat toen schitterend opging, het Huis Habsburg.

Alreede had Maria, de erfdochter van Bourgondië, de Nederlanden in het Oostenrijksche Huis overgebracht. En als daarna haar zoon, Philips de Schoone, een prinses van Spanje huwt, die tengevolge eener reeks van sterfgevallen erfdochter wordt, geschiedt het noodlottige: Nederland komt met Spanje onder één kroon.

Onthouden wij er ons van om te smalen op Philips II, zij 't ook, dat hij de Nederlanden ongelukkig maakte. Nemen wij aan, dat hij zijn plicht als vorst, zoo als hij dien plicht opvatte, wilde vervullen. Maar gezien de in onze gewesten gevoerde politiek, mag de vraag rijzen of niet een deel der geestelijke erfenis zijner beklagenswaardige grootmoeder den domvromen Koning heeft gedrukt . . . .

In de dagen van Keizer Karel V was het eer Spanje geweest, dat de nadeelen ondervond eener zoo gedwongen vereeniging. Karel, te Gent geboren, was een Nederlander in zijn hart, en niet van zins zijn regeering in de eerste plaats te richten naar de belangen van zijn moederlijk erfdeel. De Roomsche keizer was een vorst voor zijn geheele, ontzaglijke rijk, en niet voor Spanje alleen. Spanje gevoelde zich zelfs verwaarloosd en achteruitgezet. De Castiliaansche boer, die, niet wetende wien hij voorhad, aan Karel zelf verklaarde, dat van al de vorsten, die hij op den troon van Cas-

tilië gezien had verreweg de slechtste Koning Karel was, die Spanje ter liefde zijner overige staten, telkens verliet en vergat, uitte slechts wat de geheele natie op 't hart had.

Doch zijn zoon Philips volgde een andere gedragslijn. Philips gevoelde zich een Spanjaard, in Spanje opgevoed. Castilië werd het eigenlijke steunpunt zijner regering, hij was ten volle tot de erfenis zijner Spaansche voorouders ingegaan.

En Nederland werd de vazal van een vreemdeling.

Nu was het weliswaar niet de eerste keer, dat een vreemd Huis hier landsheerlijke zeggenschap verkreeg. De dagen van graaf Floris V, met wien de inheemsche dynastie roemrijk besloot, lagen reeds verre in 't verleden. Doch een vreemde wil nog niet altijd zeggen een anti-nationale regering. Met name de hertogen van Bourgondië hebben hier veel goeds gedaan; voor den afgeleefden middeleeuwschen leenstaat, met zijn velerlei verbrokkeling, moest de moderne staat en een centrale regering in de plaats gesteld worden; zij hebben dit waarlijk niet dankbare werk, dat aan de vroegere zelfstandigheid van personen of corporaties raakte, met uitnemend gevolg ter hand genomen.

Maar de regering, die Koning Philips ons opdwong, was door en door anti-nationaal. Het is dan ook niet een alleenstaande daad geweest, bijvoorbeeld de invoering van den tienden penning, zooals wel eens beweerd wordt, die onze gewesten tot den opstand dreef. Het was niet eens de geloofsvervolgving, veeleer gevolg dan oorzaak. Het geeft niet of wij Philips al zwart aan den wand schilderen, een Nero. De Spanjaarden denken daar geheel anders over, en niet zonder recht. Want voor Spanje was Philips een goed Koning, d. w. z. een Koning, die heerschte in overeenstemming met de begrippen en zeden des volks. Maar hij was niet ruim genoeg om te erkennen, dat in een zoo uitgestrekt rijk als het zijne ook andere zeden, andere begrippen bestaan mochten, en voor hen, die deze zeden volgden, deze begrippen koesterden, was hij niets minder dan een tyran.

Nederland was en is een Germaansch land, behoorende tot een groep van andere Germaansche landen, stamverwant met Duitschland, Engeland en het Noorden. Maar een „onzinnig erfrecht,” zooals Fruin opmerkt, had het ingelijfd bij een Romaansche dynastie; deswege moest het dienen, tegen zijn eigen aard en zijn eigen belangen in, als een Romaansch bolwerk, ver vooruitgeschoven in Midden-Europa.

Er schijnt, juist in deze dagen, nu wij ons gereedmaken om den grooten Zwijger te gedenken, een beweging te zijn, die 't voor Philips opneemt. Nu is dat goed; voor het tribunaal der historie moet elk aan zijn recht kunnen komen. Dat Philips in godsdienstzaken ijverig, nauwgezet en plichtsgetrouw was, betwist niemand. Maar dat hij, hetgeen hij ten opzichte van het godsdienstig heil zijner Nederlandsche onderdanen voor zijn plicht hield op zeer bekrompen wijze tot uiting bracht, staat niet minder vast. De Nederlandsche lagere overheid, 't is bekend, had een afschuw van bloedvergieten om des geloofswille; hadde zij ten volle het standpunt des Spaanschen monarchs gedeeld, dan ware het aantal terechtstellingen nog aanmerkelijk grooter geweest. Daarom, omdat de plaatselijke rechtsbedeeling te toegeeflijk, althans niet ijverig genoeg was, moest een heirleger van spionnen alles wat in de Nederlanden voorviel, bekluren en aanbrengen. In Madrid was men nog beter op de hoogte

dan te Brussel zelf; van Madrid uit werd de Brusselsche regering attent gemaakt op eenvoudige en geringe lieden, die „kettters” waren, en de inquisitie van Sevilla zond de lijsten op der Protestanten, die de Nederlandsche magistraten over 't hoofd gezien hadden. De Koning in zijn kabinet hield een armen schoolmeester in 't oog, die de nieuwe leer verkondigde, een kleinen burger, die de vasten brak.

De Jezuit Strada roemt zooveel nauwlettendheid bij een vorst over een zoo uitgestrekt Rijk; ongetwijfeld heeft ook Philips zelf zijn houding zoo en niet anders gezien. Laat het zijn, dat zijn daden minder uit zijn boezen wil, dan uit een zeker krampachtig onverstand voortvloeiden, te zamen met de omstandigheid, dat een erfopvolging hem een land had toegevoegd, dat hij in geen geval in staat was behoorlijk te regeeren. Het bezit van zijn ketttersch erfdeel heeft zeker ook Philips het leven vergald; van datgene wat zijn grootvader van vaders zijde, Philips de Schoone hem liet, heeft hij weinig vreugde, en veel droefheid beleefd. Maar 't blijft met dat al de vraag in hoeverre een bekrompen inzicht een verontschuldiging kan heeten. Dat de koning naar zijn geweten heeft willen handelen, mag hem niet worden ontzegd. Maar er bestaat ook zoo iets als een dwalend geweten en verdonkerde oogen des verstands. 't Is hier wellicht de plaats om het woord van den Engelschen historicus Buckle aan te voeren, die zegt, dat de menschheid nog meer heeft geleden van nauwgezette dwazen dan van verstandige snoodaards. Een koning, die uit een averechts plichtsbef een bloedbad aanricht, eenvoudig omdat hij de belangen van dit deel zijns rijks miskent en de gezindheid der burgers zijn ergernis en tegenzin wekt, die is geen vorst meer in den goeden, gewonen zin, maar een dwingeland, en 't is waarlijk geen wonder, als zijn onderdanen tegen hem in opstand komen.

Dit is slechts één enkel kijkje op het ontzaglijk complex: de opstand tegen Spanje. Maar 't kan wellicht van nut zijn, er eens op te wijzen, welke allernoodlottigste gevolgen, zoo voor volk als voor vorst, een „onzinnig erfrecht” na zich kan slepen.

HENDRIKA KUYPER VAN OORDT

RAADGEVINGEN VAN

DE VRIEND DER GEZONDHEID

Kraken der gewrichten. — Herhaaldelijk werd ons gevraagd, hierover iets mede te deelen. Dit verschijnsel komt veel voor bij de zoogenaamde knobbellicht en wordt dan veroorzaakt door het afslijpen der beenderen tengevolge van ophooping van urinezuur-kristallen. Zelden is in zulke gevallen volkomen genezing te bereiken, het best werken nog warme fango-wikkels om de gewrichten en diathermie, in één woord warmte in elken vorm. Ook bestralen met de natuurlijke of met de kunstmatige zon helpt wel eens. Verder moet het diët ingericht worden naar de ziekte, die oorzaak is van het verschijnsel en die veel gebruik van vegetabele voedingsmiddelen (sla, groenten, vruchten) en beperking van het animale voedsel (vleesch en eieren) vereischt.

In de meeste gevallen, die ons ter oore kwamen, is het kraken der gewrichten niet aan deze ernstige ziekte te wijten, maar het gevolg van verslapping der gewrichtsbanden, waardoor de gewrichtsknobbels af en toe uit de normale ligging geraken, hetgeen dan met kraken gepaard gaat. Dergelijke gevallen zijn niet gevaarlijk, zij kunnen genezen worden door het gebruik van vetrijk voedsel (eidooier, versche boter, tweemaal per dag een eetlepel slaolie of levertraan) en door geregelde toepassing van massage.

Dr J. V.